

סיפורה של משפחת אילברג מובא על ידי שושנה גוטהילף לבית אילברג

משפחת אילברג מבוריסלב עלתה לארץ בשנת 1957: מקס, גניה ושתי בנותיהן: שושנה, שהיתה בת 12 ומירי, שהיתה בת 11.

זהו סיפורה של משפחה, ששוזר בתוכו חורבן לצד גבורה ותקווה, קושי לצד הצלחה ושמחה.

מקס אילברג נולד למשפחה יהודית בבוריסלב. גניה היתה שכנתו, נולדה למשפחה נוצרית בעיר. שניהם התייתמו מאבותיהם בילדותם.

גניה עבדה בסלון לתסרוקות שרוב עובדיו היו יהודים. היא היתה בת כ-27 כשהגרמנים כבשו את העיר לראשונה. בתקופת השואה גניה הצילה יהודים, תוך נטילת סיכון משמעותי עבורה ועבור בני משפחתה.

גניה בפתח המספרה שבה עבדה

כשפלטו הגרמנים לאזור, טבחו האוקראינים ביהודי העיר בוריסלב. גניה הבריחה פורעים שהתקרבו למספרה שבה עבדה ונעלה את הדלת. בכך לא הסתיים אומץ ליבה. למרות גילה הצעיר, כשהחלה רדיפת היהודים, איתרה גניה חצר של מסעדה מקומית, ושכנעה את בעלת המקום לאפשר חפירת מקלט תת-קרקעי להסתרת מכריה היהודים. במשך חודשים חפרו גניה, מקס ואחיו האנק את הבור, ופיזרו את העפר בגינות בסביבה. גניה גם דאגה למקלט עבור אימו של מקס, אך בעקבות הלשנה, היא נתפסה והוצאה להורג.

בקיץ 1942, בעקבות הלשנה, נשלחו מקס, אחיו האנק, שתיים מאחיותיהם, סוניה ומינקה, וכן שניים מילדיה של סוניה למחנות. הודות לקשריו, מקס הצליח להשתחרר ולחזור לבוריסלב בעוד אחיו האנק נשאר במחנה ינובסקי, הסמוך לעיר למברג (לבוב).

גניה יצאה ללמברג, יצרה קשר עם משפחה נוצרית שסייעה לאסירי המחנה, ובאמצעותם העבירה מסר להאנק שעליו לחמוק מהמחנה בתוך שק כביסה מלוכלכת. היא איתרה חבר לספסל הלימודים, שעבד כנהג בחברת הובלות בעיר, ושכנעה אותו לשתף פעולה. בשלהי 1943 הצליח האנק לברוח בתוך שק כביסה, הנהג אסף אותו ליד המכבסה ולקח אותו בחזרה לבוריסלב, כשגניה יושבת לצידו במהלך כל הדרך.

בהמשך, דאגה גניה לאישורי עבודה למקס, להאנק ולאדלה, חברתו של האנק, הזהירה אותם מפני האקציות ודאגה לכל מחסורם. ביוני 1944, עם התקרבות הצבא האדום, רוכזו יהודי העיר בתחנת הרכבת והועלו על קרונות שיעדם היה אושוויץ. בתושייתו, מקס הצליח להימלט והסתתר במרתף מוצף מים, בו השקיע עצמו עד צוואר, עד שגניה מצאה אותו והובילה אותו למסתור בעליית גג, ממנה צפה ביציאת הנאצים מהעיר. רק מאוחר יותר נודע לו שגם האנק ואדלה ניצלו.

מקס נולד למשפחת שרברבים וגם הוא היה שרברב במקצועו. הוא היה אדם בעל תושייה רבה, תבונה מעשית והבנה של המציאות החברתית שבתוכה חי. תכונות אלה סייעו לו למצוא מגיל צעיר ובכל מקום תעסוקה שתפרנס בכבוד את המשפחה, גם בתנאים קשים של נדודים ושל חורבן. גניה התגיירה ונישאה למקס.

בתום מלחמת העולם השנייה בוריסלב הפכה להיות חלק מברית המועצות. תושביה הפולנים בחרו לעבור לפולין. כשהבת הבכורה שושנה היתה תינוקת בת חודשים ספורים, המשפחה עברה לגור בוורוצלב שבשלזיה התחתונה. בשנת 1946 נולדה שם מירי, הבת הצעירה.

משפחות גרמניות שעזבו את האזור עברו לגרמניה ומכרו את תכולת בתיהם, בעוד פולנים שהגיעו לאזור איכלסו את בתי הגרמנים. בתושייתו, החל מקס לקנות את תכולת הבתים ולמכור אותה, לפרנסת המשפחה. זמן קצר לאחר שהמשפחה הגיעה לעיר, כבר הייתה לה דירה מרוהטת, לעיתים בריהוט מאולתר, כמו מיטת התינוק שיצר מקס עבור מירי מצרוף של שתי כורסאות.

מקס השכיל להביא מבוריסלב לוורוצלב גם את מריה, אימה של גניה, ואת משפחתה. בהיותו שרברב הוא הצליח ליצור קשרים עם אוכלוסיית הסביבה וביסס לו שם של בעל מקצוע מעולה.

המאפייה בשצ'בנו-זדרוי לאחר השיקום

לאחר שנה שבה גרה המשפחה בוורוצלב, הוצעה למקס עבודה בשצ'בנו-זדרוי, עיירת נופש סמוכה. בתקופת המלחמה המאפייה המקומית הוצפה במים, יצאה מכלל שימוש, וצריך היה לשקם בה את כל הצנרת ואביזרי המאפייה לאחר השיקום. האופה הפולני הקשיש שניהל את המאפייה לפני המלחמה לימד את מקס את מלאכת המאפייה. מקס רכש מיומנות רבה גם בעיסוק זה, ממנו פירנס את המשפחה במשך שנים.

לאחר שש שנים עברה המשפחה לגור בוולבז'יך, שם שוב נדרש מקס לעיסוק חדש לשם פרנסת המשפחה. הוא ניהל חנות לבגדים ולסדקית. שושנה היתה בת שבע ומירי בת שש. הבנות למדו בבית ספר יסודי, בו היו ארבעה ילדים יהודים בכיתה. את חגי היהודים חגגו במסגרת הקהילה היהודית.

בשנים 1956-1960 איפשר מנהיג פולין, ולדיסלב גומולקה, ליהודי פולים שרצו בכך, לעלות לישראל. לאחר חמש שנות מגורים בוולבז'יך, באמצע שנת הלימודים של 1957 עזבה המשפחה את פולין. ב-23.2.1957 עלו על האונייה "ארצה" ופניהם לישראל. זה היה יום בת המצווה של שושנה, יום שלג אפור. גניה עזבה את משפחתה בפולין וביחד עם מקס ושתי בנותיהן הם עלו לישראל.

גם בישראל נדרש מקס לתושייה רבה כעולה חדש ובעל משפחה. כשש שנים לאחר שהמשפחה הגיעה לארץ מקס רכש את בית המשפחה בהרצליה. הוא הקים מסגריה שבה עבד והעסיק עובדים. בנוסף לכך, הוא היה פעיל חברתי שתורם מזמנו ומממונו למען איכות החיים בעירו הרצליה. הוא סייע לקדם את הנוער בעיר והעסיק נערים כחלק מתוכנית משרד העבודה שנקראה "חניכות". מקס היה אדם מלא שמחת חיים וטוב לב. הוא ידע למצוא תמיד את הקסם שבדברים הקטנים.

מקס בישראל

מקס בישראל בביתה של אחת מבנותיו

גניה היתה אישה צנועה מאוד ובמהלך חייה היא סרבה לספר על מעשיה בשואה. רק כאשר החלו להגיע עדויות רבות של יהודים שחיפשו אותה במשך שנים על מנת להודות לה, היא קיבלה את תואר "חסידת אומות העולם", בשנת 1989. בשדרת חסידי אומות העולם ביד ושם בירושלים ניטע עץ על שמה.

במהלך השנים נולדו לגניה ולמקס 5 נכדים. מקס היה אסיר תודה לגניה כל חייו וקרא לה תמיד "הגיבורה שלנו".

מקס נפטר בשנת 1995, קברו נמצא בבית העלמין בהרצליה. גניה נפטרה בשנת 2001, קברה נמצא בבית העלמין בקיבוץ שפיים. בקשתה הייתה להיקבר בארון, "כזה כמו של החיילים". בשנת 2021, לקראת יום השואה, התקיימה פעילות בשם "חסד אחרון" לזכר חסידי אומות העולם שחיו בישראל. התקיים טקס מרגש ליד קברה של גניה בנוכחות בני משפחתה ונציגי שרות הבטחון.

זהו סיפורה של משפחה אחת, שסיפור חייה נשזר כחוט עדין בין חורבן לתקווה, בין כאב לגבורה. מסע שמתחיל בקושי עמוק אך נושא עמו גם ניצוצות של אור, הצלחות קטנות וגדולות ושמחה. זהו סיפור על צניעות, עמידה איתנה, אהבה, ועל הכוח האנושי להמשיך, למרות הכול.